

SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE

z hlediska rozhodovací praxe Nejvyššího soudu

JUDr. Milada Šámalová

Z historie

- ▶ Soudnictví ve věcech mládeže poprvé na území ČR z r. 1931 (zák. č. 48 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží)
- ▶ Trestní odpovědnost mladistvých 14 až 18 let –závislé na školní docházce
- ▶ –provinění
- ▶ –specializovaná organizační soustava
- ▶ –zjednodušený trestní proces
- ▶ –upravoval i alternativy vazebního stíhání ml.
- ▶ –speciální soudci – pedagogické vzdělání
- ▶ Působnost přerušena válkou – Protektorátem, který rozdělil republiku rozdělil i soudnictví nad mládeží
- ▶ Další působnost 1945 až 1948
- ▶ Od roku 1948 – práce na nové koncepci trestních zákonů – modifikovány stávající zákony až do roku 1950, 1956, 1961 – nová úprava trestního řádu – jen zvláštní řízení proti mladistvým
- ▶ Od roku 1990 – 1993 – nové tendence – alternativní soudnictví
- ▶ Od roku 2000 – přípravné práce na novém zákoně o mladistvých
- ▶ Zvažována i skupina mladých dospělých – 18-21 let – neprošlo

Zákon č. 218/2003 Sb. a jeho členění

Zákon, který upravuje

- řízení proti trestně odpovědným osobám - mladistvým
- řízení proti osobám trestně neodpovědným - mladším patnácti let

Člení se do čtyř hlav

- I. - společná pro oba typy řízení § 1 až 4
- II. - soudnictví proti mladistvým
  - část hmotněprávní § 5 až 35
  - část procesní § 36 až 73
  - výkon rozhodnutí § 74 až 88a
- III. - řízení ve věcech dětí mladších patnácti let § 89 až 96
- IV. Společná a přechodná ustanovení

Podkladem jsou mezinárodní akty a úmluvy

- ▶ Úmluva o právech dítěte (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.)
- ▶ Ženevská deklarace práv dítěte z roku 1924
- ▶ Deklarace práv dítěte přijaté Spojenými národy v roce 1959, Všeobecná deklaraci lidských práv a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.
- ▶ Evropská úmluva o výkonu práv dětí, publikovaná pod č. 54/2001 Sb. m. s.
- ▶ Úmluva o styku s dětmi, publikovaná pod č. 91/2005 Sb. m. s.
- ▶ další dokumenty dotýkající se práv dětí, např. Pokyn Výboru ministrů RE o justici vstřícné k dětem, přijaté dne 17. 11. 2010.
- ▶

§ 1 účel zákona

- zdržet se dalšího páčání
  - najít společenské uplatnění
  - podle svých sil a schopností přispět k odčinění újmy
- Řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů
- ▶ Odkazuje na něj přímo zákon – § 93 odst. 9, 10
  - ▶ Používá judikatura –
  - ▶ **R 9/2009**
  - při ukládání opatření – od uložení upustit
  - ▶ **R 11/2009**
  - určuje vhodnost změny příslušnosti soudu
  - ▶ **8 Tdo 293/2014**
  - vyloučení možnosti přerušit řízení podle hlavy třetí podle OSŘ

  - ▶ Klíčové ustanovení – zásady restorativní (obnovující) justice - (naproti restributivní - odplatné)

§ 2 vymezení základních pojmů

- ▶ mládež – děti a mladiství – ÚPD
- ▶ dítě mladší patnácti let – kdo v době spáčání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku – § 89 **R 46/2007**
- ▶ **R 16/2006**
- ▶ mladistvý – kdo v době spáčání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok
- ▶ (i když se stala osoba zletilou dříve – § 30,37 NOZ) – pro trestní řízení je stále mladistvým
- ▶ svého věku – § 25 TZ – trestní odpovědnost nastupuje až den po 15. narozeninách
- ▶ Nemáme kategorii – blízký věku mladistvých – místo toho je skupina – blízký věku mladistvých – § 41 písm. f) TZ, 48 odst. 5 TZ, § 60 odst. 6 TZ, 82 odst. 3 TZ apod.

Provinění hromadná, trvací a pokračování v provinění

- ▶ Trestní odpovědnost u trestných činů (provinění) u pokračování v trestném činu, (tvoří z hlediska trestního práva jeden skutek ukončen posledním dílčím činem, hromadných – poslední akt, a trvacích ukončení jednání)
- ▶ vztahuje se trestní odpovědnost pouze na období po dovršení patnáctého roku věku, byť by jinak bylo součástí pokračování v trestném činu, apod.
- ▶ Za tu část těchto trestných činů, které trvají delší dobu, nemůže být takové dítě z důvodu nedostatku věku trestně odpovědné, a proto nese trestní odpovědnost jen za tu část, kterou spáchal po 15. roku
- ▶ (podle § 2 odst. 4 TZ, kdy bylo jednáno, kdy byl povinen plnit – není rozhodné, kdy nastane následek)
- ▶ Páchal-li však mladistvý trestnou činnost jako mladistvý a ukončil ji po 18. věku, posuzuje se za vše jako dospělý (zohlední se to jen v trestu)

Další pojmy

- : protiprávní čin – provinění (§ 6)
  - trestný čin nebo čin jinak trestný (§ 89 ZSM, § 5 odst. 2 ZSM § 12 TZ, **R 49/2014-II.**
- : opatření – výchovná opatření (§ 15 až 20)
  - ochranná opatření (§ 21 až 23)
  - trestní opatření (§ 24 až 35)
  - opatření (§ 93)
- : orgány činné podle ZSM – policejní org. státní zástupci a soudy pro ml.
  - : soud pro mládež (§ 4) – zvláštní senát, předseda senátu, samosoudce – **R 42/2016-I.**
- : obecným soudem – neprojednává protiprávní činy mládeže **R 16/2006**

§ 3 Základní zásady

- ▶ Zásada zákonnosti – jen zákon ZSM vymezuje provinění , čin jinak trestný, sankce
- ▶ Zásada ekonomie trestní represe – jen včasné rozhodnutí splňuje účel
- ▶ Zásada přiměřenosti opatření – opatření musí být adekvátní osobě ml. (rozumová a mravní vyspělost), povaze a závažnosti činu (forma zavinění, pohnutka záměr, způsob provedení, následky, okolnosti za nichž byl spáchán) Zákaz diskriminace
- ▶ Zvláštní požadavky na řízení vedené proti dětem (objasnit příčiny, snaha náležitě vše objasnit působit preventivně
- ▶ Ochrana soukromí (ochrana osobních údajů, nezveřejňování žádných informací – kromě potřeb trestního řízení)
- ▶ Zásada včasnosti a rychlosti – právo na projednání věci bez zbytečného odkladu – čl. 38/2 LPS, čl. 6/1 EULP
- ▶ **R 44/2009**
- ▶ Ochrana poškozených
- ▶ Zvláštní průprava osob konajících řízení

Podmíněná (relativní) přičetnost

- ▶ § 5 odst. 1 mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost (§ 13 TZ) nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný **R 19/2007, 8 Tdo 1383/2015– námitka ml. v dovolání „Nebyl si tak schopn uvědomit, že po dosažení patnáctého roku věku se nemůže k poškozenému chovat stejně, jako se k němu choval před dosažením tohoto věku“**,
- ▶ – znalecká otázka – 2 znalci – specializace na mládež
- ▶ – nejedná se o nepřičetnost (§ 26 TZ) – souvisí s duševní poruchou (§ 123 TZ)
- ▶ § 5 odst. 2 vedle ochranných opatření (§ 21) se použijí postupy a opatření uplatňovaná podle hlavy třetí

§ 6 provinění

- ▶ Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění **R 39/2007**
- ▶ Nestanoví-li tento zákon jinak, platí pro posouzení provinění spáchaného mladistvým trestní zákoník (např. § 12 odst. 2, § 13, 110, a další)
- ▶ – **neuplatní se § 14 TZ, protože provinění se vztahuje na všechny formy trestného činu**
- ▶ – platí zde vývojová stadia (§ 20, 21)
- ▶ – účastenství (§ 24)

Zánik trestní odpovědnosti

- ▶ (nutné odlišit od okolností vylučujících protiprávnost – § 28–33, 363 TZ)
- ▶ § 7 – **Účinná lítost** – čin s horní hranicí 5 let
- ▶ – speciální – širší možnost uplatnění od obecného ustanovení v § 33 TZ,
- ▶ § 8 – **Promlčení trestního stíhání**
- ▶ – délka promlčecí doby se stanoví podle sazby v TZ, nikoliv podle toho, jaký snížený trest byl uložen – speciální jiné doby než v § 34 TZ

Opatření ukládaná mladistvým

- ▶ **Účel opatření** – speciální – § 9
- ▶ – vytvoření podmínek pro rozvoj mladistvého (sociální a duševní)
- ▶ – přihlíží :
  - ▶ – se k dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, – osobním vlastnostem,
  - ▶ – rodinnému prostředí
- ▶ Cílem :
  - ▶ – ochrana před škodlivými vlivy
  - ▶ – předcházení dalšímu páčání provinění
- ▶ Neužije se ustanovení o mimořádném zvýšení trestu odnětí (§ 59 TZ)
- ▶ Lze snížit – trestní opatření – speciální § 32

- ▶ Druhy § 10 – výchovná opatření,
  - ochranná opatření,
  - trestní opatření

§ 15 výchovná opatření

- ▶ Slouží: k dosažení účelu tohoto zákona při
- ▶ – upuštění od trestního opatření nebo podmíněném upuštění od trestního opatření – k dosažení účelu zákona (§ 1/2)
  - ▶ – vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření
  - ▶ – v souvislosti se zvláštními způsoby řízení (§ 69 ZSM)
  - ▶ (dovoluje-li to povaha VO)

- ▶ Délka : na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření
- ▶ ; nejdéle na dobu tří let, jsou-li ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření

Druhy výchovných opatření § 15

- ▶ Druhy
  - ▶ a) dohled probačního úředníka (§16),
  - ▶ b) probační program (§ 17),
  - ▶ c) výchovné povinnosti (§ 18),
  - ▶ d) výchovná omezení (§ 19),
  - ▶ e) napomenutí s výstrahou (§ 20).
- ▶ V přípravném řízení se ukládají jen se souhlasem mladistvého (§ 10 odst. 2)
- ▶ **R 44/2005**
- ▶ Účelem: je ochrana mladistvého před škodlivými vlivy a vytvoření podmínek pro jeho další dobrý duševní i sociální rozvoj
- ▶ § 15 odst. 6 - zjistí-li soud pro mládež, že jsou dány důvody pro nařízení UV - dá obecnému soud podnět.

§ 16 dohled probačního úředníka

- ▶ :pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj, kontrola dodržování uložených opatření : jeho pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem
- : obsah vyplývá ze zákona č. 257/2000 Sb.
- na základě probačního plánu dohledu
- (shrnuje kroky, které je třeba učinit)
- Ukládá se např. při alternativních postupech
- ▶ a) sledování a kontrola,
- ▶ b) odborné vedení a pomoc
- ▶ - průběžně informuje soud o tom, jak je plán plněn

Povinnosti mladistvého v rámci dohledu probačního úředníka

- ▶ (§ 16 odst. 2)
- ▶ a) spolupracovat s probačním úředníkem na základě vytvořeného probačního plánu dohledu,
- ▶ b) dostavovat se k probačnímu úředníkovi
- ▶ c) informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání, dodržování uložených výchovných omezení nebo povinností a jiných důležitých okolnostech
- ▶ d) nebránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do obydlí
- ▶ Souvisí s § 7 odst. 2, 3 zák. č. 257/2000 Sb.,

§ 17 probační program

- ▶ Zapsané do zvláštního seznamu probačních programů u MS – výčet demonstrativní
- ▶ – vhodný vzhledem k potřebám mladistvého a zájmům společnosti,
- ▶ – poskytnutí dostatečné možnosti seznámit se s obsahem probačního programu
- ▶ – uložení **vázáno na souhlas mladistvého**
- ▶ – Dohled nad PP provádí probační úředník (pověřený soudem nebo SZ v příprav. řízení) – podává zprávy – Neplní-li mladistvý probační program – § 80 odst. 4
- ▶ – ukončení probačního programu a jeho výsledku podá probační úředník bez zbytečného odkladu zprávu soudu pro mládež nebo státnímu zástupci, který probační program uložil

§ 18 výchovné povinnosti

- ▶ Demonstrativní výčet – **není vázáno na souhlas ml.**
- ▶ – ovlivňující jeho bydlení,
- ▶ – odškodnění oběti
- ▶ – vyrovnání se s poškozeným, nahrazení škody či příspěvní k odstranění následku provinění,
  - výkon bezplatné činnosti ve volném čase
- ▶ –podrobení se léčení závislosti na návykových látkách,
- ▶ –podrobení se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, či jiné vhodné aktivity
- ▶ Dbát vhodnosti – úhrady sám osobně **R 44/2005**

§ 19 výchovná omezení

§ 20 napomenutí s výstrahou

- ▶ výchovná omezení – demonstrativní výčet – podle vhodnosti, okolností případu a osoby mladistvého
- ▶ –forma zákazů
- ▶ –před rozhodnutím ve věci samé,
- ▶ –v rozhodnutí – vedle trestních a ochranných opatření
- ▶ kombinovat s jinými výchovnými povinnostmi – nejsou-li již vhodná – § 15 odst. 5 – (došlo ke splnění, nelze spravedlivě požadovat další plnění)
- ▶ zrušit, změnit

- ▶ Napomenutí s výstrahou – vytknutí protiprávnosti činu
- ▶ – učiní soud
- ▶ – může přenechat zákonným zástupcům, škole nebo výchovnému zařízení

Ochranná opatření

- Druhy : ochranná výchova (§ 22 ZSM)
- ochranné léčení (§ 99 TZ)
- zabezpečovací detence (§ 100 TZ)
- zabrání věci (§ 101 až 104 TZ)
- zabrání části majetku (§ 102a TZ)

§ 22 ochranná výchova

Důvody:

- ▶ -o výchovu mladistvého není náležitě postaráno v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije,
- ▶ -dosavadní výchova byla zanedbána,
- ▶ -prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy **lze prodloužit na 19**

Trvání: dokud to vyžaduje její účel, nejdéle do dovršení osmnáctého roku

- ▶ - lze ji prodloužit vyžaduje-li to zájem mladistvého - - lze od výkonu upustit, pominou-li před jejím započatím důvody, pro něž byla uložena
- ▶ Podle § 23 je možná přeměna v ústavní a naopak - (§ 87 ZSM) **R 41/2009 8 Tz 9/2008 - nemá časové vymezení, neboť trvá do splnění účelu nebo 18 let**

Trestní opatření

- ▶ Druhy: (jinak než u druhů trestů v § 52 TZ – jiné řazení, **chybí propadnutí majetku a ztráty titulů a vojenských hodností**)
- ▶ a) obecně prospěšné práce,
- ▶ b) peněžitá opatření,
- ▶ c) peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- ▶ d) propadnutí věci,
- ▶ e) zákaz činnosti,
- ▶ f) vyhoštění,
- ▶ g) domácí vězení,
- ▶ h) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- ▶ i) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení),
- ▶ j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- ▶ k) odnětí svobody nepodmíněně.

Okolnosti, k nimž soud přihlíží při ukládání trestních opatření

- ▶ :chování mladistvého po činu
- ▶ :zda spáchal čin ve zmenšené přičetnosti, který si přivodil požitím návykové látky (obecně je nutné zkoumat okolnosti, neboť ne vždy takové skutečnost znamená snížení trestu, někdy tomu může být i naopak, protože v takovém případě je mladistvý pro společnost více nebezpečný)
- ▶ :podmínky při souhrnném a úhrnném trestním opatření (§ 43 a § 44 TZ) – R 2/2011
- ▶ Obecně – však jsou ukládána vzhledem k okolnostem případu, osobě ml. a jeho poměrům
- ▶ – musejí napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další jeho vývoj
- ▶ § 25 – polehčující okolnosti i jiné než § 25 ZSM a § 41 TZ

Trestní opatření

- podle TZ nikoliv však všechny tresty podle (§ 52 TZ)
- obecně prospěšné práce (§ 62 TZ) do poloviny horní hranice, chránit zdraví ml.
- domácí vězení (§ 60 TZ) do poloviny horní hranice stanovené u dospělého,
- zákaz činnosti (§ 73 TZ) ohled na povolání, nesmí převyšovat 5 let,
- zákaz vstupu na sportovní kulturní a jiné společenské akce (§ 76 TZ) nesmí převyšovat 5 let,
- vyhoštění (§ 80 TZ) – od 1–5 let, brát do úvahy nejlepší zájem ml. a jeho osobní poměry
- Vždy lze vedle nich uložit jiná vhodná výchovná opatření

Peněžité opatření § 27 až 30 ZSM – podle § 67 až 69 TZ

- ▶ -jen výdělečně činnému – nebo dobré jiné majetkové poměry
- ▶ Od 10 do 365 denních sazeb
- ▶ Sazba od 100 až 5 000 Kč
- ▶ náhradní TO až na 1 rok (limit § 31 odst. 1 ZSM)
- ▶ – zaplacení nebo zbytek je možné nahradit (po vyjádření ml.), že vykoná obecně prospěšnou činnost v rámci probačního programu podle § 17 odst. 1, 2
- ▶ osvědčení – § 30 ZSM

Podmíněný odklad PO § 28 a § 29 ZSM

- ▶ a) vzhledem k osobě ml. (dosavadní život a okolnosti případu) je důvodné, že účelu TO bude dosaženo i bez jeho výkonu,
- ▶ b) po přijetí záruky za nápravu ml., vzhledem k výchovnému vlivu toho, kdo záruku nabídl
- ▶ – netýká se ostatního uložených TO
- ▶ Zkušební doba až na 3 R
- ▶ – lze uložit VO
- ▶ – jestliže nesplní podmínky, ve ZD – rozhodne se, že PO vykoná

TO odnětí svobody § 31 až 35

- ▶ – Trestní sazby stanovené v trestním zákoníku se – snižují na polovinu, horní hranice trestní sazby (lze dále snížit za použití § 40/2 TZ nebo 58/4, až 6 TZ) nesmí převyšovat 5 R a dolní hranice 1 R
- ▶ – omezení – jiná opatření by zjevně nepostačovala
- ▶ – místo výjimečného trestu – 5 až 10 R
- ▶ :TZ dovoluje uložení výjimečného trestu + povaha provinění zvláště zavrženíhodný způsob provedení činu, nebo zvláště zavrženíhodná pohnutka nebo zvláště těžký a těžko napravitelný následek
- ▶ : odnětí svobody podle 31/1 nepostačuje

Výkon nepodmíněného odnětí svobody

- ▶ – odděleně od ostatních odsouzených ve věznicích nebo ve zvláštních odděleních pro mladistvé.
- ▶ – mladistvému, který již dovršil 19. rok věku, může s přihlédnutím zejména k délce ukládaného odnětí svobody a ke stupni a povaze narušení mladistvého rozhodnout, že mladistvý toto trestní opatření vykoná ve věznici pro ostatní odsouzené; – pro další výkon uvést zařazení (§ 31/5 ZSM).

Mimořádné snížení TO odnětí svobody – § 32

- ▶ – Možnost mimořádného snížení TO odnětí svobody
- ▶ – s ohledem na okolnosti případu nebo k poměrům ml. a lze účelu TO dosáhnout i kratším OS
- ▶ S. může snížit i pod dolní hranici trestní sazby bez omezení uvedeného v § 58/23 TZ
- ▶ na 1 rok až 3 léta

§ 32 Podmíněného odsouzení a Podmíněné odsouzení s dohledem

- ▶ (obecně platí podmínky § 81 až 87 TZ)
- ▶ uložit další výchovná opatření
- ▶ ZD – 1 R až 3 R
- ▶ S může ponechat PO v platnosti i přesto, že ml. zavdal příčinu k nařízení VTO +
- ▶ +stanovit dohled,
- ▶ přiměřeně prodloužit ZD max. 2 R (limit 5 R)
- ▶ Nebo uložit VO
- ▶ – promlčení: Vykonat TO nelze po uplynutí promlčecí doby 5 let, u výjimečného TO 10 let (§ 34 ZSM)

Zahlazení TO:

- ▶ **Odnětí svobody (§ 35 ZSM)**
- ▶ – **ze zákona** – u **odnětí svobody v délce nepřevyšující jeden rok** – jakmile bylo vykonáno nebo od jeho výkonu upuštěno.
- ▶ –**rozhodnutím** soudu pro mládež, přihlížeje k jeho chování ve výkonu odnětí svobody, po výkonu tohoto trestního opatření.
- ▶ Osvědčil-li se podmíněně propuštěný z výkonu odnětí svobody – jako by nebyl odsouzen po výkonu.
- ▶ **Propadnutí věci** – jakmile nabyl právní moci rozsudek, jímž bylo toto trestní opatření uloženo,
- ▶ **Domácího vězení nebo zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, peněžité opatření** – jakmile bylo takové trestní opatření vykonáno
- ▶ **Vyhoštění** – jakmile uplyne doba, na kterou bylo uloženo
- ▶ **3 Tmo 35/2007)**

Upuštění od uložení TO § 11, 12

- ▶ Speciální hmotněprávní institut k (§ 46 TZ – upuštění od potrestání)
- ▶ – spáchal provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 R + spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě+
- ▶ a) jestliže lze důvodně očekávat, že již projednání věci před soudem pro mládež postačí k jeho nápravě, nebo
- ▶ b) dopustil-li se činu z omluvitelné neznalosti právních předpisů, nebo
- ▶ c) soud pro mládež přijme záruku
- ▶ **8 Tdo 128/2012**

Další podmínky pro upuštění § 12

- ▶ – spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou – a soud současně uloží zabezpečovací detenci, ochranné léčení, která zajistí nápravu mladistvého lépe než TO, nebo
- ▶ – bylo užito ochranné nebo výchovné opatření a k dosažení účelu tohoto zákona není třeba uložit TO
- ▶ – Upuštěním od uložení se hledí na mladistvého, jako by nebyl odsouzen.
- ▶ **R 30/2013**

Řízení v trestní věcech mladistvých procesní část – § 36 až 73

- ▶ – provádějí osoby se znalostí otázek souvisících s výchovou mládeže (§ 36)
- ▶ – § 41 odst. 2 – specializovaně proškolené osoby
- ▶ – spolupráce s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí a s PMS
- ▶ šetření jejich osobnosti, přihlížet k věku a duševní vyspělosti (§ 41)
- ▶ – právo na zacházení přiměřené jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu (§ 42 odst. 1)

Místní příslušnost

- ▶ Řízení koná soud pro mládež,
- ▶ – v jehož obvodu mladistvý bydlí, a nemá-li stálé bydliště, soud, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje.
- ▶ Nelze-li žádné takové místo zjistit,
- ▶ – v jehož obvodu bylo provinění spácháno; jestliže nelze místo činu zjistit, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu čin vyšel najevo.
- ▶ Věc lze postoupit (§ 39)
- ▶ lze vést spolčené řízení (§ 38)
- ▶ R 15/2008, R 11/2009

Spolupráce § 40

- ▶ – s příslušným orgánem sociálně–právní ochrany dětí,
- ▶ –zájmovými sdruženími občanů a s osobami realizujícími probační programy,
- ▶ Účel :
- ▶ posílit výchovné působení
- ▶ vytvořit podmínky pro individuální přístup
- ▶ včas reagovat na potřeby a zájmy mladistvých i všech dalších subjektů dotčených trestnou činností

Obhajoba mladistvého § 42

- ▶ a) od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle tohoto zákona nebo provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných
- ▶ b) ve vykonávacím řízení, v řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení, rozhoduje-li ve veřejném zasedání,
- ▶ a to do dovršení osmnácti let věku.
- ▶ Obhájce si mladistvý volí sám,
- ▶ za něj zákonný zástupce, jiný příbuzný v pokolení přímém, i zúčastněná osoba.

Jestliže mladistvý nepřekročil osmnáctý rok svého věku, mohou tak tyto osoby učinit i proti jeho vůli (§ 44 odst. 2).

R 3/2010 8 Tdo 49/2007

Zákonný zástupce nebo opatrovník mladistvého § 43 / 1

- ▶ zastupuje,
- ▶ volí obhájce,
- ▶ může činit za mladistvého návrhy,
- ▶ podávat za něho žádosti a opravné prostředky,
- ▶ zúčastní se úkonů,
- ▶ ve prospěch mladistvého může zákonný zástupce tato práva vykonávat i proti jeho vůli,
- ▶ účastní se hlavního líčení (§ 54 odst. 1),
- ▶ bez zbytečného odkladu musí být informován o zahájení trestního stíhání (§ 60)
- ▶ **právo klást vyslychaným osobám otázky, nahlížet do spisů, s výjimkou protokolů o hlasování a osobních údajů svědka podle § 55 odst. 2 TR, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí.**

Nebezpečí z prodlení § 43 odst. 2

- ▶ V případě, že je nebezpečí z prodlení a zákonný zástupce nebo opatrovník mladistvého nemůže vykonávat svá práva uvedená v odstavci 1 nebo nebyl-li opatrovník ustanoven, ačkoli jsou dány důvody pro jeho ustanovení,
- ▶ předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu těchto práv mladistvému opatrovníka.
- ▶ Jinou osobu než advokáta lze ustanovit opatrovníkem jen s jejím souhlasem.
- ▶ Nelze jím ustanovit osobu, u níž lze mít důvodnou obavu, že pro svůj zájem na výsledku řízení nebude řádně hájit zájmy mladistvého.
- ▶ Usnesení o ustanovení opatrovníka se oznamuje tomu, kdo je jím ustanovován, a nevylučuje-li to povaha věci, též mladistvému. Proti usnesení o ustanovení opatrovníka je přípustná stížnost.

Vazba § 46

- ▶ Mimořádné opatření – jen když nelze postupovat jinak – vždy zkoumat možnost jejího nahrazení
- ▶ –zárukou (§ 73 TR),
- ▶ –dohledem (§ 73 TR), ,
- ▶ –slibem (§ 73 TR),
- ▶ –peněžitou zárukou (§ 73a TR), nikoliv předběžným opatřením
- ▶ –umístěním v péči důvěryhodné (osoby § 50 ZSM)
- ▶ taková osoba je ochotná a schopná
- ▶ písemně se zaváže, že bude o mladistvého pečovat
- ▶ mladistvý souhlasí a písemně se zaváže
- ▶ V případě neplnění podmínek, soud postupuje podle § 50 odst. 2 ZSM

Vyrozumění

- ▶ O zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby mladistvého je třeba bez zbytečného odkladu vyrozumět
- ▶ zákonného zástupce nebo opatrovníka, jeho zaměstnavatele, příslušné středisko Probační a mediační služby a příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí;
- ▶ Namísto zákonného zástupce nebo opatrovníka, kteří nemohou mladistvého zastupovat pro střet zájmů, se vyrozumí, je-li to v zájmu mladistvého, opatrovník ustanovený podle § 43 odst. 2.
- ▶ Zaměstnavatel mladistvého se vyrozumí pouze, prohlásí-li mladistvý, popřípadě jeho zákonný zástupce nebo opatrovník, že s takovým vyrozuměním souhlasí.

Trvání vazby § 47

- ▶ nesmí trvat déle než 2 měsíce
- ▶ u zvláště závažného provinění (14 odst. 3 TZ) ne déle než 6 měsíců.
- ▶ výjimečně prodloužit o další 2 měsíce – 6měsíců, a je dána hrozba zmaření trestního stíhání,
- ▶ lze prodloužit 1x v přípravném řízení a 1x v řízení před soudem pro mládež.
- ▶ o prodloužení lhůty rozhoduje vždy soudce
- ▶ – v přípravném řízení – na návrh státního zástupce
- ▶ – v řízení před soudem – soudce soudu příslušného věc projednat
- ▶ – návrh je vždy třeba nejpozději 15 dnů před skončením lhůty
- ▶ R 12/2005, 8 Tvo 122/2014
- ▶ Rozhoduje se ve vazebním zasedání – § 73d TŘ

Další podmínky vazby § 48 až 50 Zadržení mladistvého § 51

- ▶ – vazba musí být přezkoumávána všemi orgány v každém období trestního řízení (stíhání) – pomine-li důvod(y) vazby, musí být mladistvý propuštěn na svobodu
- ▶ –vždy zkoumat, nelze-li vazbu nahradit jiným opatřením – existuje-li musí být mladistvý do něj po propuštění z vazby převeden
- ▶ Zadržení
- ▶ Mladistvý, který nedovršil v době zadržení 18 let, musí být umístěn odděleně od dospělých
- ▶ Výjimky v § 51 odst. 2 ZSM (jeho bezpečnost, není vhodné místo k dispozici)

Ochrana soukromí § 52, 53

- ▶ – zveřejňovat to, co je nezbytné dosažení účelu trestního řízení a co neodporuje požadavku na ochranu osobnosti mladistvého a osobních údajů
- ▶ – neuvádět jméno příjmení mladistvého ani jinou informaci umožňující jeho identifikaci – netýká se skutečností důležitých pro trestní řízení, jež se nezveřejňují – pátrání (§ 53)
- ▶ – platí i pro další osoby – zavázány stejně
- ▶ hlavního líčení a veřejného zasedání není bez žádosti mladistvého veřejné – § 54 výčet osob –
- ▶ zákaz publikování informací ztotožňujících ml.

Zjištění poměrů mladistvého

- ▶ Orgány sociálně-právní ochrany dětí
- ▶ Probační a mediační službě (§ 55)
- ▶ – objasnit příčiny provinění
- ▶ – zjistit osobní, rodinné poměry
- ▶ – stupeň rozumového a mravního vývoje mladistvého
- ▶ – chování před spácháním provinění a po něm
- ▶ – jiné okolnosti
- ▶ Slouží soudu pro volbu prostředků vhodných pro jeho nápravu a uložení opatření

Zpráva o poměrech mladistvého

- ▶ zprávu o osobních, rodinných a sociálních poměrech mladistvého a aktuální životní situaci mladistvého
  - je-li to nezbytné pro podrobnější zjištění informací důležitých pro postup řízení a pro uložení nejvhodnějšího opatření
  - přihlíží se k ní při konečném rozhodnutí věci
  - aktuální životní situace mladistvého
- ▶ - zpracovává orgán sociálně-právní ochrany dětí, Probační a mediální služba
- ▶ - musí být písemná
- ▶ - obsahové náležitosti - § 56
- ▶ - soud k ní přihlíží při svém rozhodování (§ 65 odst.1)

Zvláštní přístupy k mladistvému

- ▶ při zadržení, musí být umístěn odděleně od dospělých (§ 51)
- ▶ při výslechu postupovat ohleduplně a šetřit jeho osobnost (§ 57)
- ▶ konfrontace jen výjimečně až před soudem
- ▶ vyšetření duševního stavu 2 znalci - psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a znalec z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, psychologie, se specializací na dětskou psychologii
- ▶ pozorování duševního stavu nemá trvat déle než 1 měsíc, prodloužit o 1 měsíc (§ 58)
- ▶ Společné řízení s dospělým jen výjimečně (§ 38 odst. 2)

Řízení před soudem

- ▶ Předběžné projednání obžaloby
- ▶ – speciální důvod – odstoupení od trestního stíhání podle § 70 odst. 1
- ▶ – vyslechnout mladistvého,
- ▶ – pověřit probačního úředníka o zprostředkování mezi obviněným a poškozeným
- ▶ Nepřípustnost:
- ▶ trestního příkazu – § 314e TŘ
- ▶ dohody o vině a trestu – 314o a násl. TŘ, jde-li o ml., který nedovršil 18 let – § 63 ZSM

Hlavní líčení

- ▶ – nelze konat v nepřítomnosti mladistvého (ani VZ) (§ 64) – nejde-li o konání řízení proti uprchlému
- ▶ – vyrozumět též příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí
- ▶ – **zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi**
- ▶ – zástupce příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí
- ▶ : má právo činit návrhy
- ▶ : dávat vyslychaným otázky
- ▶ : slovo k závěrečné řeči – po mladistvém
- ▶ : oprávněn podávat řádné opravné prostředky
- státní zástupce musí být vždy přítomen

- ▶ – lze konat řízení proti uprchlému – **54/2007 I.**

Doručení rozhodnutí § 67

- ▶ Opis rozsudku se doručí vždy též zákonnému zástupci nebo opatrovníku mladistvého, příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační službě.
- ▶ Nebyl-li zástupce příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí přítomen při vyhlášení usnesení, proti němuž je přípustná stížnost nebo jímž bylo trestní stíhání zastaveno nebo přerušeno anebo věc postoupena, doručí se mu opis tohoto usnesení.
- ▶ Oznamuje-li se mladistvému, který není plně svéprávný, usnesení, proti němuž má právo podat stížnost, je třeba je oznámit jak jemu, tak i jeho obhájci a jeho zákonnému zástupci nebo opatrovníku
Viz R 10/2018

Postavení OSPODu

- ▶ Obecně (§ 3 odst. 4, § 36, § 40)
- ▶ : spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení
- ▶ Jen úkony do dovršení 19 roku (§ 73)
- ▶ : upozorňuje na skutečnosti nasvědčující tomu, že bylo spácháno provinění
- ▶ : musí být informován o zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby mladistvého
- ▶ : zúčastní se hlavního líčení a VZ (§ 54)
- ▶ : vypracovává zprávu podle § 56
- ▶ : musí být vyrozuměn o zahájení trestního stíhání (§ 60)
- ▶ : aktivní při hlavním líčení (§ 64)
- ▶ : doručuje se mu rozhodnutí (§ 67)
- ▶ : podává opravné prostředky i proti vůli mladistvého (§ 72)

Zvláštní způsoby řízení § 68, 69

- ▶ Použití:
- ▶ –podezření se jeví zcela důvodným (§ 13, 12, 2 TZ – skutkový stav byl dostatečně objasněn)
- ▶ – ochota mladistvého –je připraven nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s příčinami a odstranit škodlivé následky (§ 68)
- ▶ Druhy:
- ▶ a) podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 až 308 TŘ) – (§ 69 odst. 2 – ZD 6 měsíců až 3 roky)
- ▶ b) narovnání (§ 309 až 314 TŘ)
- ▶ c) odstoupení od trestního stíhání § 70 ZSM

Odstoupení od trestního stíhání

- ▶ – § 70 – u provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 3 léta
  - ▶ a) trestní stíhání není účelné a
  - ▶ b) potrestání není nutné
  - ▶ – součástí rozhodnutí je výrok o zastavení trestního stíhání
  - ▶ – zejména, když je patrná snaha mladistvého (§ 70 odst. 3) anebo bylo vysloveno napomenutí s výstrahou a takové řešení lze považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné
  - ▶ V trestním stíhání se však pokračuje, prohlásí-li mladistvý, že na projednání věci trvá
- 8 Tdo 512/2007**

Kdy se řízení podle ZSM nekoná

- ▶ Zvláštní ustanovení o trestním řízení ve věcech mladistvých se neužije
- ▶ a) v řízení o proviněních, která obviněný spáchal jednak před dovršením 18 let, jednak po jeho dovršení, jestliže trestní zákoník na čin spáchaný po dovršení osmnáctého roku stanoví trest stejný nebo přísnější, nebo
- ▶ b) bylo-li zahájeno trestní stíhání až po dovršení 19 roku mladistvého.
- ▶ Ustanovení tohoto zákona o účasti orgánu sociálně-právní ochrany dětí se neužije, jestliže se úkon provádí po dovršení devatenáctého roku věku mladistvého.

Lhůta pro podání opravného prostředku § 72a

- ▶ –proti rozhodnutí, které se doručuje nebo oznamuje jak mladistvému, tak i jeho obhájci nebo zákonnému zástupci nebo opatrovníku,
- ▶ běží od toho doručení nebo oznámení, které bylo provedeno nejpozději.
  - zpětvzetí – nepodal –li stížnost nebo odvolání mladistvý
  - jen s výslovným souhlasem mladistvého.

Státní zástupce však může vzít takový opravný prostředek zpět i bez souhlasu mladistvého; v tomto případě běží mladistvému nová lhůta k podání opravného prostředku od vyrozumění, že opravný prostředek byl vzat zpět.

Návrh na povolení obnovy řízení ve prospěch mladistvého jinou oprávněnou osobou nebo za mladistvého obhájcem nebo zákonným zástupcem anebo opatrovníkem lze vzít zpět jen s výslovným souhlasem mladistvého

Vykonávací řízení § 74 až 88

- ▶ Není-li speciální úprava : podstupuje se při výkonu rozhodnutí podle TR
- ▶ TO vyhoštění: – do 2 let, jinak je třeba ověřit, zda nastaly skutečnosti, pro které trest vyhoštění nelze uložit (§ 75a ZSM).
- ▶ Výkon TO odnětí svobody upravuje zvláštní zákon (zák. č. 169/1999 Sb., o výkonu TOS). :
- ▶ TO nepřevyšující 1 rok lze na jeho návrh odložit k dokončení jeho vzdělání, max. 2 roky
- ▶ podmíněně propustit (§ 88 TZ) i dříve (§ 78 ZSM)
- ▶ po 20. roku ml. lze přeřadit mezi dospělé odsouzené

Speciální působnost PMS při výkonu TO

- ▶ § 75 a) až h) – kdy zajišťuje dohled nad mladistvým,
- ▶ § 80 výkon dohledu probačního úředníka
- ▶ – nařídí předseda senátu, státní zástupce
- ▶ – realizace individuálně podle vytvořeného probačního plánu
- ▶ – může udělit max. 2 výstrahy za rok
- ▶ – zpracuje 1x za 6 měsíců zprávu, ve které informuje předsedu senátu nebo státního zástupce, o průběhu výkonu dohledu
- ▶ viz též § 4, § 5 a 7 zák. č. 257/2000 Sb.

Výkon ochranné výchovy

- ▶ Výkon ochranné výchovy nařídí předseda senátu diagnostickému ústavu podle zák. č. 109/2002 Sb.)
- ▶ Lze před jejím započítím upustit od výkonu (§ 83)
- ▶ o propuštění se rozhoduje ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce, příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, probačního úředníka, mladistvého, nebo výchovného zařízení – zák. č. 109/2002 Sb. – § 24 odst. 1
- ▶ písm. d) dát příslušnému soudu podnět ke zrušení ústavní výchovy, pominuly-li důvody pro její nařízení,
- ▶ Písm. e) dát příslušnému soudu podnět ke zrušení ochranné výchovy, jestliže bylo dosaženo účelu ochranné výchovy nebo pominuly-li před jejím započítím okolnosti, pro něž byla uložena,
- ▶ anebo i bez takového návrhu (§ 84)

- ▶ Podmíněně lze umístit i mimo výchovné zařízení (§ 85)
- ▶ Lze ji prodloužit ve veřejném zasedání (§ 86)
- ▶ Lze rozhodnout o změně ÚV v OV a OV v ÚV (§ 87)

Dítě mladší patnácti let

- ▶ – není trestně odpovědné – nelze vůbec aplikovat prostředky trestního práva hmotného ani procesního (čl. 40 Úmluvy o právech dítěte)
- ▶ – zvýšená ochrana
- ▶ – dopustí-li se činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě – § 93
- ▶ – jednání, které je jiným protiprávním činem, se posuzuje a projednává podle obecných předpisů
- ▶ R 46/2007

Řízení

- ▶ – zahájí se, když dítě spáchalo čin jinak trestný
- ▶ – návrh státního zastupitelství – povinnost, jakmile se dozví, že trestní stíhání je nepřipustné pro nedostatek věku
- ▶ – soud pro mládež může zahájit i bez návrhu
- ▶ – jinou osobou či orgánem zastaví nebo soud postupuje sám (§ 90)
- ▶ – Nestanoví tento zákon – použijí se na postup předpisy upravujících občanské soudní řízení – OSŘ, ZZRS

Účastníci řízení

- ▶ – nezletilé dítě,
- ▶ – příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, – – zákonní zástupci dítěte,
- ▶ – **opatrovník podle OZ (§ 858 892 OZ)**
- ▶ – osoby, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy nebo jiné obdobné péče,
- ▶ – další osoby, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno,
- ▶ – státní zastupitelství, podalo-li návrh
- ▶ **Opatrovník pro trestní řízení** ustanovený soudem (§ 92) není účastníkem řízení **R 49/2014-I.**
- ▶ Advokát tu vykonává svá oprávnění i po dosažení zletilosti dítěte až do skončení řízení ve věci dítěte mladšího patnácti let

Opatření § 93

- ▶ a) výchovnou povinnost,
- ▶ b) výchovné omezení,
- ▶ c) napomenutí s výstrahou,
- ▶ d) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče
- ▶ e) dohled probačního úředníka,
- ▶ f) ochrannou výchovu,
- ▶ g) ochranné léčení
- ▶ – uložit až do dovršení osmnácti let věku
- ▶ **R 65/2013**
- ▶ – výjimka ochranné léčení, které lze uložit a vykonávat i po dovršení osmnácti let věku dítěte

Ochranná výchova

- ▶ – obligatorně – spáchalo čin, za nějž trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a bylo mladší patnácti let
- ▶ – fakultativně – dítěti, které v době spáchání činu bylo mladší patnácti let, odůvodňuje-li to povaha spáchaného činu jinak trestného a je-li to nezbytně nutné k zajištění jeho řádné výchovy
- ▶ – je nejpřísnějším opatřením,
- ▶ – sankčním i prevenčním prvkem, jímž je ochrana společnosti před trestně neodpovědnými dětmi, které mohou v případě pobytu na svobodě být i nadále ostatním občanům nebezpeční

Ochranné léčení

- ▶ – na základě výsledků předchozího vyšetření duševního stavu dítěte (§ 58),
- ▶ jestliže spáchalo čin jinak trestný
- ▶ – ve stavu vyvolaném duševní poruchou, nebo
- ▶ – pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, jde-li o dítě, které se oddává zneužívání takové látky,
- ▶ a jeho pobyt na svobodě bez uložení ochranného léčení je nebezpečný
- ▶ – ústavní nebo ambulantní
- ▶ – ústavní léčení může soud pro mládež změnit dodatečně na léčení ambulantní a naopak
- ▶ – potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel
- ▶ – přezkoumání jednou za dvanáct měsíců, zda důvody pro další pokračování ochranného léčení trvají, jinak je zruší

Výkon ochranného léčení

- ▶ § 95a speciální ustanovení
- ▶ – nařídí soud pro mládež zdravotnickému zařízení,
- ▶ – lze nechat dodat do zdravotnického zařízení
- ▶ – lze předvést v součinnosti s příslušnými státními orgány
- ▶ – o průběhu léčení nebo jeho změnách zdravotnické zařízení podává soud zprávy a činí návrhy na jeho změnu
- ▶ – o změně způsobu výkonu ochranného léčení rozhoduje soud na návrh – i příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí
- ▶ – soud nejméně 1x za dvanáct měsíců přezkoumá, zda důvody pro jeho další pokračování trvají
- ▶ – rozhoduje o dalším pokračování nebo o zrušení

Ukládání dalších opatření

- ▶ Dohled probačního úředníka
  - ▶ – přiměřeně § 16 odst. 1, 2 a 3 a § 80 odst. 1, 3, 4 a 5
Výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou přiměřeně – § 18, 19 a 20
- Může být současně uloženo i více opatření, je-li to potřebné k dosažení účelu tohoto zákona (§ 1 odst. 2)
- ▶ Forma rozhodnutí:
    - rozsudkem – u uložení opatření. O zamítnutí
    - usnesením – o zastavení řízení,
  - ▶
    - o upuštění od uložení opatření,
    - o změně uloženého opatření
    - o zrušení

R 25/2011

Jednání

- ▶ – Dítě nemusí být vyslechnuto, bylo-li jeho jednání prokázáno jiným způsobem
- ▶ – musí být vždy zjištěn jeho názor
- ▶ zásadně se koná s vyloučením veřejnosti; účast při jednání soud pro mládež vždy povolí úředníkům Probační a mediační služby
- ▶ Užije se § 52 až 54 obdobně (§ 92)

- ▶ – Výsledek řízení o uložení opatření může být uveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích jen po právní moci rozhodnutí, a jen bez uvedení jména a příjmení dítěte, dalších účastníků řízení a jejich opatrovníků nebo jiných zástupců.
- ▶ – Výjimky ze zákazů uveřejnění uvedených v odstavci 1 může povolit v odůvodněných případech soud pro mládež (§ 94)